

A tragikomédiát szeretem a legjobban

Beszélgetés Vadas László rendezővel

Mitől boldog a Boldog Herceg? Mit rejt a Gondtalanság Palotája? Mit jelent manapság az önfeláldozás? A nagyváradi Lilliput Társulat március elsején mutatta be új előadását, Oscar Wilde *A boldog herceg* című meséjét Vadas László rendezte. Premier előtt, az egyik próba után beszélgettünk a rendezővel boldogságról, önzetlenségről, az előadásról, a báb-színház világáról.

Egy időben rendszeresen rendeztél Váradon, a Szigligeti Társulatnál. Milyen emlékek fűznek Váradhoz – a városhoz és a színházhoz? Milyen érzésekkel tértél most vissza?

Örömmel jöttem vissza Váradra. Őszintén, szívből mondhatom, hogy öröm dolgozni a Lilliput Társulattal. Úgy érzem, a barátaimhoz érkeztem vissza. A Lilliputnál nagyon jó a hangulat. Rég nem találkoztam ilyen tenni akarással, kíváncsisággal, nyitottsággal. Néhányukkal már dolgoztam együtt korábban is. Ami az előző váradi rendezéseimet illeti: mind-egyik előadás közel állt hozzám. Mindegyiket emelt fővel váltalom. Egyiket sem tagadom meg. A lényeg most a kollégákkal való találkozás. Az is nagy öröm nekem, hogy újból magyar nyelven rendezek, hiszen az utóbbi években sokat dolgoztam román és külföldi társulatokkal, inkább a román, francia és angol nyelvet használva. Hogy milyen érzések fűznek Nagyváradhoz? Úgy érzem, mintha kezdenék elidegeníteni a várost a váradiaktól. Mintha ridegebb lenne most, mint tizenvalahány évvel ezelőtt. Vesztett a melegségéből. Egyébként a váradiaknak van mire büszkének lenniük. De mostanság mintha meg szeretnének felelni valaminek, valami külső dolognak. Fontos, hogy az itt élő ember legyen a városnak szerves része. Mi teremtjük meg a város lelkét. Emlékszem egyébként, amikor először írtam alá szerződést a váradi színházzal, utána első dolgom az volt, hogy elmenjek a székesegyházhoz, a Szent László-szoborhoz, és sétáljak egyet a barokk palota kertjében. Megmaradt annak a sétának a hangulata.

Említetted, hogy sokféle kószáltál, rendeztél. Merre?

Rendeztem Bukarestben, Craiován, Râmnicu Vâlceán, Teheránban, Ankarában, Belgrádban, szóval tényleg sokfelé. Teheránban részt vettem az országos bábfesztiválon. Külhonban sok színházban azt tapasztaltam, hogy nincsenek allűrök. Nem jöttem rá, ki a sztárszínész. Mert a sztárság nem az allűröket jelenti. Sok érdekességről mesélhetnék. Például Albániában találkoztam az albán színjátszás nagyasszonyával, aki szarajevói születésű és magyar származású.

Tizenegy éve a váradi Szigligeti Társulatnál rendezted Stanislaw Ignacy Witkiewicz Az örült és az apáca című színművét, most ugyanezt a szatmárnémeti színház román tagozatán. Melyek a hasonlóságok, illetve különbözőségek a két produkció között? Változott-e a koncepció?

A szatmáriak kértek föl rá, hogy rendezzem meg ott is ezt a drámát. A váradi előadásban az intellektus problematikájára helyeztem a hangsúlyt. A mostani előadásban a tudomány és hit közötti összefüggésekkel foglalkoztam, ugyanis a román kultúrkörben nagyon érdekes az, ahogyan a vallás, az ortodoxia hat a társadalom-

52

ra. A vak hit és a vak tudomány – ez került inkább középpontba. A közös a vakság. Nem a bezártság volt érdekes. Úgy érzem, hidegebb és nyersebb a szatmári előadás hangulata.

Mi varázsolt el leginkább A boldog herceg meséjében?

Egy katolikus pap, aki gyermekkori padtársam volt, a Duna-deltából kimentette a fuldokló diákját, s ő meghalt. Ennek hatására, meg amúgy is igencsak foglalkoztat az, hogy az önző világban képesek vagyunk-e áldozatot hozni valakiért. Az igazi szeretet arról szól, hogy adunk. Ne legyünk gépek, ne legyünk individualisták, hanem csak egyszerűen segítsünk. Legyen bennünk morális töltet: merjünk adni. Vállalom ezt az ósdiságot. Ne azt tanítsd, hogy: törj, zúzz, menj át minde-

Vadas László rendező. A váradi alkotómunka után Nagybányán, Székelyudvarhelyen és Pristinában várnak rá rendezői feladatok

Fotó: Csűrös Réka

nen! És ne várj dicséretet, eredményt sem. Ez az érzés, az önzetlenség, segítőkészség érzése megvan az emberekben; kérdés, mennyire nyomjuk el. Merjünk kezet nyújtani, ha érezzük, hogy valakinek szüksége van rá. Persze nem Teréz anya-féle jóságról van szó. *A boldog herceg* az irodalom egyik legszebb meséje. Lehet, a segítőkészség nem trendi manapság. De ha ez így van, akkor én ósdi szeretnék maradni. Érzelmeket akarok. A Boldog Herceg szíve nem olvad meg. A Boldog Herceg szíve bennünk dobog. Hogy szomorú-e a mese? Lehet, a gyermek kacagni fog, a szülő sírni fog az előadáson. Egyébként hatéves kortól százig ajánlott a meséjáték.

Az előadásban különleges árnyjátékot is használsz.

A Közel-Keleten is szívesen alkalmazzák ezt az árnyjáték-technikát. Ez kellett a képi világ erősítéséhez. A Boldog Herceg így képzelem el az ő világát. A gyermekeknek fontos a látványvilág is. Engem nem érdekel a realiztikus. Varázslatnak mindig kell lennie. Meg persze játékoságnak. Egy előadás létrehozása a játékból kell hogy szülessen. A játék örömeinek kell vezetnie az előadást.

A mesében azt mondják az árva gyermek, látván a Boldog Herceg szobrát, hogy olyan, mint egy angyal. Mire a számtantanár azt válaszolja, hogy a gyerekek sose láttak angyalt. Mire a gyerekek: „Dehogynem, álmunkban.” Ez az álomszerűség, álmotívum ebben az előadásban is megjelenik. Szerinted mi az álmok lényege?

53

Láttuk álmunkban – ez nagyon fontos megállapítás. Álmunkban jók vagyunk. Tegyük hát valósággá az álmot. Megint csak azt mondhatom: az ember alapvető természete jó. A társadalom teszi kérgessé az embert. Rengeteg minden van elrejtve a mesében. Megérinti az ember lelkét, amikor a herceg azt mondja a fecskének, hogy vegye le róla az aranylapokat. S ő ugyanolyan szép marad aranylapok nélkül is. Az öncélúság nem jó. Addig, míg van lény, aki képes maximális áldozatot hozni, nincs veszve semmi. Hogy tudjuk előrébb vinni a társadalmat, ha nem vagyunk őszinték? És ha nem fogadjuk el a jelenségeket, amik megtörténnek?

„És a halál, ugye, az álom testvére” – ez is megtalálható a mesében.

A Boldog Herceg a világirodalom egyik legszebb meséje

A fecske, a Boldog Herceg segítőtársa

A halál megnyugvás. Egy új élet kezdete.

És szerinted mi a boldogság? Mit jelent a Gondtalanság Palotája?

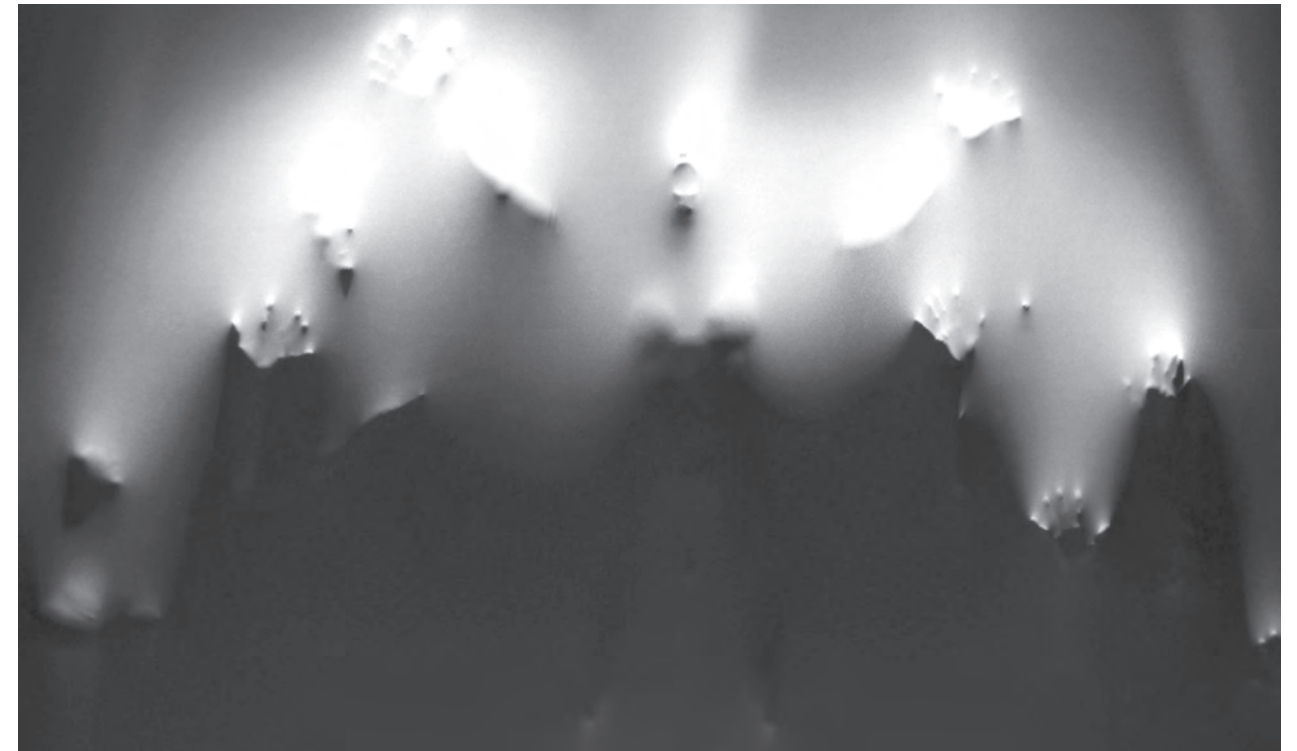
A herceget az teszi boldoggá, ha segíthet. És nem hiába tűnik el. Nem hiába élt. Addig él valaki, amíg emlékeznek rá. Cselekedetekre emlékszünk. A tettek átalakulnak legendává. Ha csupán magunkkal törődünk, az egy üvegpalota, amiből nem szabadulunk. Az önzés a Gondtalanság Palotája. Hogyha nem hatol át hozzánk semmi. Mert kit érdekel a másik.

A mese szerint „nincs nagyobb titokzatosság, mint a nyomorúság”.

Persze, mert senki sem dicsekszik a gondolataival. Mindig annak adjunk, aki nem kér.

Rendezőként miként ismerkedtél meg a bábszínház világával? Mit jelent neked a bábművészet?

Rendező vagyok, és azt kérdelem: Mi kell neked? Tragédia? Rockopera? Musical? Bábjáték? Én azt megcsinálom. Amúgy a tragikomédiát szeretem a legjobban, az áll közel a szívemhez, de szeretek mindent, amivel foglalkozom. Találkoznom kell a kimondatlan szándékkal, amit szeret az illető intézmény. Ha százmillió dolláros költségvetésű előadás kell, akkor aszerint, ha egydolláros, akkor aszerint; mindenképpen jónak kell lennie az előadásnak az adott költségvetésnek megfelelően. A zsarolás nem színpadi mű. Ám túl a technikai igényeken és látvány-

világon, a színházban a legfontosabb ember a színész. Ezért kell minden színház óvja és tréningezze a színészeit, hogy ne savanyodjanak be, ne satnyuljanak el. A színész a színház lelke, és az előadás az ő teste – talán a gondolatok, a problémák és örömök levetülése, mindaz, ami megtalálható a társadalmunkban.

És a rendező?

A rendező? Az első gödörbe ő esik. Vállalnia kell a felelősségét a munkájának, gondolatainak. Egy jó előadás a színészé, egy rossz előadás a rendezőé. Ez van. Mindenképpen a rendező húzza a rövidebbet. És mindkét esetben mindig a rendező marad egyedül, akár sikeres lett az előadás, akár nem.

Kicsit térjünk vissza az előző témához. Mi vonzott a bábszínházhoz?

Isztambulban láttam egy fantasztikusan jó báb-előadást, ami nagy hatással volt rám. A bábszínház amúgy nem korosztály-

A herceg emléke tovább él az emberek lelkében

A próbaképeket OZSVÁTH ZSUZSA készítette

hoz szól, nem csupán gyermekeknek való, ugyanolyan műfaj, mint az opera, musical, balett stb. A bábszínház hihetetlen energiával bír. Egy jó bábszínész jó színész is kell legyen, emellett nagyon jó kézügyességgel, hangképzéssel is kell bírnia. Nagyobb az igénybevétele egy bábosnak. Bizonyos szempontból nehezebb a dolga, mint egy klasszikus értelemben vett drámai színésznek. Másutt megbecsülik a bábszínházat mint műfajt. Nálunk redukálódott a kommunizmus miatt. A bábműfaj csak itt satnya gyerek. Ezen is kell változtatni. De hát ez már csak ilyen. Ma sírunk, holnap kacagunk, az igazság megtalálása rajtunk áll.

HolnapUtán Fesztivál – fiatal szellemiségben

Fazakas Márta irodalmi titkár gondolatai a rendezvényről

Hatodik alkalommal szervezi meg a Szigligeti Színház a HolnapUtán Fesztivált. Hat napon át tizenegy erdélyi és magyarországi társulat tizenhárom produkcióját láthatja a közönség. Az idei kínálat bővült: még több színházi előadással és kísérőprogrammal várják az érdeklődőket. A vendéglőadások mellett szakmai beszélgetések, workshopok, tárlatnyitó és koncert is található a programban. A főszervező Fazakas Márta irodalmi titkárt kérdeztük a rendezvény koncepciójáról, újdonságairól és arról, számára mit jelent ez a fesztivál.

– Második alkalommal vagyok a HolnapUtán Fesztivál főszervezője. Nagyon szívesen, örömmel vállaltam el ezt a megbízatást. Két célt jelöltünk meg irányadóként. Az egyik, hogy minél több fiatalhoz szóljon, és minél több ifjú alkotót hívjunk ide. A másik pedig az, hogy teljesen színházi fesztivállá alakítsuk, ugyanis az első négy kiadásnak tágabb, ugyanakkor széttartóbb merítésű kínálata volt. Újabban leszűkült, és mégis kibővült a HolnapUtán: leszűkülés abban az értelemben, hogy csakis a színházművészetben van a hangsúly; kibővülés pedig abból a szempontból, hogy volumenében megnőtt, szélesebb a programkínálat. A fiatal szó pedig nem egy bizonyos korosztályhoz kötött, nem azt jelenti, hogy csak húsz és harminc év közötti alkotókra figyelünk. A lényeg, hogy a szellemiségében legyen fiatal az egész rendezvény. Tavaly az előadások egyik közös nevezője az volt, hogy nem egy dramatikus szövegből építkeztek, hanem többé-kevésbé improvizációs, közösségi alkotások voltak. Most arra vagyunk kíváncsiak, mi történik, ha klasszikus, ismert művekhez nyúlunk az alkotók, hogy klasszikus szövegekkel (Shakespeare, Ibsen, Katona József) mit kezdenek, hogyan építkeznek ezekből.

Alaposan szétnéztünk színházi berkekben, amikor összeállítottuk a programot, próbáltuk bővíteni a kört Magyaror-

szág felé is. Olyan produkciókat néztünk meg, amelyek kiemelkedők, fontos díjakat érdemeltek ki. Ezek rendezői például a 2017-es Pécsi Országos Színházi Találkozón legjobb rendezőnek választott Székely Kriszta, a Junior Prima díjas Kovács D. Dániel, illetve a szintén Junior

Prima díjas ifj. Vidnyánszky Attila. Erdélyi viszonylatban szintén a tehetségek felmutatására törekszünk. Jön a fesztiválra a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház a *Chioggiai csetepatéval*, amelyet a több fesztiváldíjat nyert Sardar

Chioggiai csetepaté

Tagirovsky rendezett. A Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színháztól *A tavasz ébredését* láthatja a közönség Horváth Anna rendezésében, aki szintúgy ígéretes pályakezdő rendező. A Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem növendékei az *Augusztus* című nonverbális előadást mutatják be. A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem harmadéves színészhallgatói is játszanak, valamint a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem diákjai. Számomra külön öröm, hogy létrejött olyan konstelláció, melyben egymás után/mellett láthatjuk ugyanannak a darabnak kétféle interpretációját, vagyis két *Bánk bán*-előadás és két *Ahogy tetszik*-et. *A Bánk bán? Jelen!* (rendező: Visky Andrej; kolozsvári Váróterem Projekt) című osztálytermi előadást az Ady Endre líceumban

Ahogy tetszik – a kolozsváriaktól

játsszák majd, a *Bánk bán missziót* (rendező: Vidnyánszky Attila; Kaposvári Egyetem) pedig a Szigligeti Stúdióban. Mindkét előadás felfrissíti és befogadhatóbbá teszi a drámát a tizenévesek számára, és mindkettő egymástól különböző

interpretáció. Ugyanez érvényes az *Ahogy tetszik* című Shakespeare-műre is, amely szintén kétféle előadásmódban, felfogásban lesz látható a fesztiválon: az egyik *Ahogy tetszik* (rendező: Keresztes Attila; BBTE Kolozsvár, Színház és Televízió Kar) a Szigligeti Stúdióban, a másik *Ahogy tetszik* (rendező: ifj. Vidnyánszky Attila; Színház- és Filmművészeti Egyetem, Budapest) pedig az Árkádia Színpadon. Ezek mind a mai kor embereinek készült előadások, új szempontok szerint megvilágítva a műveket.

Másik büszkeségünk a *Nóra – Karácsony Helmeréknél*, vagyis az, hogy nagyváradi színpadon játszanak e

Nóra – Karácsony Helmeréknél
Székely Kriszta rendezésében

Rómeó és Júlia – a kolozsvári
színisektől

58

fesztivál záróelőadásán a budapesti Katona József Színház művészei. Nemcsak Magyarország egyik legrangosabb színházáról van szó, hanem az európai színjátszás élvonalába

tartozó teátrumról is, amelynek társulata még nem volt Váradon, sőt az egész Partiumban és Erdélyben rég fordultak meg. Szívesen fogadták a meghívásunkat, és sokat dolgoztak azon, hogy a mi színpadunkra adaptálják előadásukat.

A tavasz ébredése

Otthon – a Duna Táncműhely
mozgásszínházi előadása Györfi
Csaba rendezésében

59

Az is öröm számomra, hogy bekerült a programba a *Liget*, a kolozsvári Váróterem Projekt előadása, melynek rendezője Botos Bálint, aki a Szigligeti Társulatnál ebben az évadban Csehov-darabot (*Apátlanul – Platonov*) fog rendezni. A Váróterem Projekt az egyik olyan független társulat Erdélyben, amely fennmaradt és stabilan működik; ez dicséretes teljesítmény és támogatást érdemel.

Hozzá kell fűznöm, hogy a HolnapUtán Fesztivál nem válhatja magára azt a szerepkört, hogy a teljes mai magyar színházi kínálat pályakezdő kategóriába sorolható alkotásait szemlézi, átfogja. Ez szubjektív válogatás; továbbá a fesztivál nem feltétlenül a színházi szakmának szól, hanem sokkal inkább a saját közönségünk figyelmét és kíváncsiságát szeretnénk felkelteni az iránt, ami a pályájuk elején álló fiatal színházi alkotókat, a jövő, vagyis a holnapután generációját foglalkoztatja.

Lehetőséget szeretnénk nyújtani az előadásokra való reflektálásnak is, emiatt szervezünk két közönségtalálkozót, ahol dramaturgokkal, rendezőkkel lehet beszélgetni a klasszikus színdarabokról.

A műhelymunkák során fiatal színházi alkotók foglalkoznak a *Szentivánéji álom* című Shakespeare-darabbal. Kíván-

Leonce és Léna – a székesfehérvári Vörösmarty Színház előadása Kovács D. Dániel rendezésében

csian várjuk, mit hoznak össze egy hét alatt.

Lényeges az is, hogy ez az egész történet és jó hangulatú ünnep legyen. Különböző kiegészítő programok gazdagítják a fesztivált. Megnyílik Ozsváth Zsuzsa költőnek, a Lilliput Társulat irodalmi titkárnak a festménykiállítás, s ezt az Élő Várad Mozgalom szerzőinek felolvasása kíséri. Koncerteken is lehet majd lazulni; fellép a Szigligeti Színház zenekara, a váradi Columbo's Wife együttes és Trabalka Cecília (Traila) színész-DJ.

Lejegyezte: TÓTH HAJNAL

60

ALFÖLDI IMRE

Tejfoggal kőbe (3.)

Regényes önéletrajzi krónika apámról s magamról

Társadalom

Az 1924-ben Nagyváradon született krónikaíró annak a Mozog Nagy Imrének a fia, akinek önéletrajzát *Jár a baka, jár címmel* közöltük folyóiratunk 2016–17-beli számaiban. Az Alföldi Imre írói álnevet használó ifjabbik Nagy Imre emlékiratai édesapja hagyatékával együtt kerültek hozzánk. A vaskos gépiratköteg élére szerzőnk a következő, sokat sejtető megjegyzést fűzte: „Egy hegedűművésznek készül, de végül is közepszerű írásipari dolgozóvá kisiklott váradi fiatalember emlékeiből.” A gyermek- és ifjúkorát, tanulóéveit Váradon töltő fiatalember ígéretesnek tűnő zenei pályafutását a második világháború végén – leventeként – a frontra kerülés, majd a hadifogság pokla törte meg. Kalandos úton hazavergődve, mintegy pótcselekvésként állt be „írásiipari dolgozó”-nak. Újságíróként előbb szülővárosában tevékenykedett, majd Budapestre költözve különböző lapok, illetve a Rádiókabaré munkatársa lett. Krimiszerzőként öt kötete jelent meg, részint a *Népszava* kiadásában. Önéletrajzának sorozatban közlendő részleteit a születésétől 1947-ig terjedő időszakból válogattuk.

Sz. A.

Ezerkilencszázhuszonkettő talán legszebb ajándéka az erdélyi magyarság, a magyar gyermekek számára a Benedek Elek apó szerkesztette és írta romániai magyar képes gyermek-hetilap, a *Cimbora* megjelenése volt. Kitűnő írók dolgoztak a lapba, a *Tamás érdeklődik* című rovat hasznos ismeretterjesztésnek bizonyult, ügyesen egészítette ki az iskolában megszerezhető tudást. Apám egy ízben hosszú vonatúton együtt utazott Elek apóval, akit nagyon tisztelt, szeretett. Összeismerkedtek, mutatta neki egy-két versét, ajánlatot is kapott Elek apótól, hogy próbálkozzon tanulságos versikéket, kis történeteket írni a *Cimborába*, de tudomásom szerint Apa nem írt, nem küldött semmit. Egyfelől sose izgatta a közlés esélye, másfelől a kelleténél jobban riasztotta az elutasítás lehetősége. Inkább nem küldött se verset, se cikket sehová!

Nagy port vert föl ekkoriban a hírhedt Petru Coroiu-ügy. Ez a férfiú segéd-tanfelügyelőként működött azidőt Bihor megyében, élet és halála volt.

Áthelyeztetett, elbocsátgatott tanítókat kénye-kedve szerint. Ő kapta kézhez az állami tanítók fizetését. S ő továbbította, már amennyit akart, és akinek akarta. Ki mert szólni, pláne a magyarok közül? Rögtön repült! Szilágyi-Corbu Ioan főtanfelügyelő és Gheorghe Tulbure tanfelügyelő megbízott a Vaskoh környékéről származott kis, korrump tanítóban, aki az impériumváltozás időszakában, annak gőzös idején

„románkodta” be magát a megyei tanügybe. Románkodást akartam írni, de a korabeli sajtó szerint is nacionalista hősködéssel szerzett teljhatalmához érdemeket. Végül Augustin Caba felügyelő leplezte le: kiderült, hogy a magyar tanerőket Coroiu nemcsak sorban elbocsátotta, hanem „elfelejtette” feletteseivel közölni és indokolni az eljárását. És az elbocsátottak továbbra is kiutalt fizetését ő maga vágta zsebre. Ha valaki, valahol szót emelt működése ellen, azonnal vádaskodott, hogy az illető „bemocskolja a román hatóságok intézkedéseit”. A végén már a román iskolák és tanerők pénzének

61